

v okviru postave, da se jim da to, kar jim gre po postavi in po pravici. Kar se pa tiče veleizdajstva, naj Madjari le molče; Slovani imajo v tem pogledu popolnoma čisto vest, s katero se niti Madjari toliko ponašati ne morejo. Preteklost avstrijskih Slovanov glede udanosti in zvestobe do cesarja in domovine je neomadeževana, in ravno taka bode bodočnost, to bode izvestno pokazala prva prilika.

Pogajanja glede trgovinske pogodbe med Avstro-Ogrsko, Nemško in Italijo se vrše do zdaj povoljno v Monakovem ter se je nadejati ugodne rešitve.

Vnanje države.

Chille. — Iz Valparaisa se poroča, da se je bivši predsednik Balmaceda ustrelil v Santiago pri argentinskem poslaniku.

Kitajsko. — Na Kitajskem preti Evropecem vedno večja nevarnost. Ondotno uže tako fanatično ljudstvo se na nečuvnen način ščuje proti kristijanom, posebno pa rimsko katolikom. V revolucionarnih oklicih očita se katolikom, da kradejo kitajske otroke ter da jih moré. Da se bolj užiga srditost domačega ljudstva, izmišljene so v teh oklicih po katoličanih storjene grozovitosti, ki bodo prej ali slej ondotno lahkoverno in tujcem neprijazno ljudstvo pritirale do skrajnosti. Pa tudi proti protestantovskim misijonarjem je obrnena agitacija. Zato pozivlje angleška vlada vse evropske vlasti, da bi proti kitajski državi vzajemno in krepko postopale.

Nemčija. — V Erfurtu je imel nemški cesar spet govor, ki kaže, da se razmere med Nemško in Francosko še precej napete. V svojem govoru je imenoval baje cesarja Napoleona I. „parvenu“, na kar so francoski listi zagnali velik šunder.

Uradni list je objavil naredbo, po kateri bodo s 1. oktobrom le aktivne vojaške osebe, bivše častniške gojence vojaških šol na tujem in naborne ubežnike zadeval ukaz o potnem listu z dne 2. maja 1888. l., tujci pa se morajo v Nemčiji v 24 urah oglasiti policiji, sicer se bodo iztirali.

Rim. — Sv. oče papež je vzprejel dne 20. t. m. prvih 2000 francoskih romarjev. Papeža so prinesli na sedeži, tako zvanem „sedia gestatoria“. Kardinal Langenieu in grof Mun sta prebrala adresse. Odgovarjajoč, stal je sv. oče 25 minut po konci. V svojem odgovoru je rekel sv. oče, da je francoski narod prvi, ki je po izdani papeževi encikliki poslal zastopnike delavskega stanu k njemu. Dejal je, da se socijalno vprašanje ne da rešiti brez cerkvene pripomoči, svaril delavski stan pred brezbožneži, katerih je med socijalisti mnogo, ter ga opominal k varčnosti in treznosti.

Rusija. — Vsled slabe letine je na Ruskem po nekih gubernijah nastala huda lakota. Vlada je dovolila 25 milijonov rubljev podpore. Železnični tarifi za krmo v kraje, koder je lakota, so jako znižani, pa tudi za ži-

vino iz teh krajev. — Poruča se iz Peterburga, da bode prišel namesto dosedanega srbskega poslanika v Peterburgu Petronjevića sedanji ministerski predsednik Pašić.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

235.

Pripravljanje in žvekanje betela. Ava in pijača od nje.

(Konec.)

Žvekanje betela je postalo pri mnogih azijskih plemenih prava strast. O njem vedno z največim zanosom govore, in v sanskrtu je pesen, katera pripisuje betelu trinajst plemenitih svojstev in veli, da bi se ta svojstva komaj tudi v nebesih nahajala. Mnogi bi rajši pustili jed in pijačo nego betel.

Učinek betelov nam je še malo poznan. Z žvekanjem se v ustih izločuje velika množina sline, in koža se na telesu slabo izhlapeva. Pljunek porudi, in človek kakor da kri pljuje. Usta, ustnice in zobje dobé rdečo bojo, kar se Evropecu, kadar prvi pot vidi, izredno gabi, domačini pa imajo to za uzor lepote. Sapa dobi od betela ugoden duh, usta se ohladé, a zobje učvrstijo. Edino na Nikobarskih otokih so zapazili, da se od betela zobje grdo pokazé, in to najbrže zato, ker betelu primešavajo preveč apna. Kako betel deluje na živce, tega ne znamo. Domačini velé, da jih betel bistri in razveseljuje, in mi jim moramo verjeti, ker bi ga drugače ne uživali po toliko krajih in tako zelo. Po nezdravih in močvirnih krajih Indijskih velé, da betel človeka varuje bolezní, in brž kot ne je v poprovčevem perji ona moč, katera človeka mrzlice brani. Betel upotrebljajo za zdravilo proti omami od opija, ker človeka strezvi, kakor pri nas kava razbistri pijanca. Kapitan Wilkes pripoveda, da je videl, kako se je sultanov sin od opija tako omamil, da je bil popolnoma trd in kakor nezaveden. Ko se je zopet zavedel, poiskal je betela. Sluga je takoj malo kepico sam našvekal in jo potem njemu v usta položil, in kmalu je bil zopet zdrav in vesel. Pa tudi sam betel ima v sebi neko omamno moč; če ga človek veliko žveka, izgubi zavest. No kake so stvari v betelu in kako delujejo, to do sedaj ni preiskano.

Na otočji Tihega oceana, kjer se je betel udomačil, jemljó namesto betelovega poprovca perje od „ave“ ali „kave“. Ava je tudi ena vrsta poprovca ter ima v sebi omamno tvar, katero zovejo „kavahin“. Te omamne stvari je mnogo več v korenu nego v perji, in zato je po otokih Tihega oceana mnogo bolj domača in priljubljena opojna pijača, ki jo od tega korena pripravljajo, nego betel. Pijača „kava“ mora biti pri vsaki slovesnosti. Na otoku Puynipetu jemljó koren od poprovca, ki ga na kamenu

zdrobe in namočijo potem pa izcedé sok vljusko kokosovega oreha. Pri vsaki slovesnosti se pripravlja kava, a prvo skledo dobi vrhovni duhovnik ali glavar. Po drugih otokih pripravljajo kavo nekam nenavadno. Korena namreč ne zdrobe, temveč ga najpreje požvekajo. Za žvekanje jemljó mlada dekleta, katera imajo najlepše zobe. Predno začno, morajo dobro izplakniti usta in omiti si roke, da se pijača ne ogabi. Koren dobro prežvekajo, s slino naslinijo in v obliki kroglic v posebno posodo izmečejo. V posodo se nalije nekaj vode ali soka nezrelega kokosovega oreha, in potem se vse z rokami pognete. Odlita pijača je rjavo-rumenkasta, kakor mlečna kava. Na otoku Tahitu je prepovedala vlada piti kavo, ali zato se je tem bolj razširilo žganje. Samo v enem kraju nočejo domačini kave opustiti. Delajo in hranijo toliko časa, da imajo vsaj pri slovesnostih popitek kave. Kavo pijó iz posod od kokosovega oreha, katere umejo lepo izrezati. Kava je sladkega in prijetnega okusa in deluje vse drugače nego naše opojne pijače. Kdor se od kave upijani, ne opoteka se, ne govori mnogo, temveč mu samo telo drhteče in postane težko. Malo pozneje občuti človek veliko slabost po vsem životu, in glava ga začne boleti. Ako je blizu hladne vode, vrže se vanjo, da se zopet zave. Ljudje, kateri vsak dan kavo pijó, dobé neko nenavadno bolečino na koži. Na otoku Tahitu je bila kava gotovo zelo draga, ker so tu kavo vsak dan pili samo glavarji in bogatini. Stari pivci postanejo trudni in žalostni, oči se jim uderó, zobje porumene, koža se jim suši in lušči, in vse telo se pokrije z ranami. Komur se rane pocelijo, on s ponosom kaže zaceljene brazgotine na telesu, in čim več takih brazgotin ima, tem večó čast uživa mej ljudmi. V poprejšnjih časih so imeli glavarji na poedinih otokih sluge, kateri niso imeli drugega dela, nego paziti, da je gospodar mogel mirno spati, kadar se je bil od kave opil. Pes, ki je mej tem časom zalajal, ali petelin, ki je zapel, dal je glavo. Kultura je sicer začela kavo izpodrivati, ali ona je še dandanes po Tihem oceanu, to kar je v južni Aziji betel, na Kitajskem opij in v južni Ameriki koka.

(Dalje prihodnjič.)

Razne reči.

— **Blagodelno darilo.** Novoimenovani župnik Trnovski veleč. gosp. Ivan Vrhovnik je izročil magistratu Ljubljanskemu povodom nastopa svoje službe, pri čemer je opustil običajno svečano instalacijo, sto goldinarjev in polovico tega zneska odmenil družbi sv. Cirila in Metoda, polovico pa ubogim župe Trnovske. Isto tako je odbor za slovesni vzprejem izročil magistratu radovoljne doneske nabrane v ta namen, znašajoče sto osemdeset in osem goldinarjev 68 novčičev, da dobodi sto glđ. družba sv. Cirila in Metoda proti temu, da postane župa Trnovska pokroviteljica tej družbi v eni podružnici Ljubljanski, ostanek pa da bodi razdeljen med uboge župe Trnovske.

Magistrat je dne 19. t. m. razdelil navedeni darili ubogim po nasvetih dozdanjega gospoda župnega upravitelja Trnovskega in pristojnega gospoda oskrbnika ubogih.

— **Volitev v deželni in državni zbor v kranjskem veleposestvu** namesto pokojnega barona Tauffererja bode dne 19. oktobra, in sicer za državni zbor ob 9. uri dopoludne, za deželni zbor ob 3 uri popoludne.

— **Imenovanja.** Na c. kr. strokovno šolo za lesni obrt v Ljubljani je premeščen iz Kraljevca gospod Julij Springer, ki bode poučeval v najvišem oddelku v rezbarstvu. — Gosp. Roman Moser, dosednji učitelj za gosli pri „Glasbeni Matici“ v Ljubljani, imenovan je za učitelja pri hrvaškem glasbenem zavodu v Zagrebu. — Davčni kontrolor France Windischer je imenovan za davkarja, davčni pristav Anton Krapš za kontrolorja, davčna praktikanta Alojzij Stermole in France Kobav pa za davčna pristava na Kranjskem.

— **Na c. kr. učiteljišči** se je v prvi letnik oglasilo 25 učencev. Dva sta se takoj zavrnila, ker nista imela za godbo potrebnega sluha. Učenk se je pa zglasilo 111 in se je samo ena zaradi slabega sluha zavrnila. Druge so se pa pripustile k izpitu. Vzprejetih je bilo 54.

— „**Glasbene Matice**“ šola. Dozdaj se je oglasilo za glasbeno šolo skupaj 215 učencev in učenk, in sicer 128 za klavir, 29 za gosli, 52 za razna druga godala, 6 pa za solo-petje. Ker se še vzprejemajo izredna oglasila, naj pohiti, kdor misli vpisati kakega učenca ali učenko. Novi šolski prostori so v Knežjem dvorcu v II. nadstropji.

— **Vmeščenje.** Dne 23. t. m. je prevzvišeni knežškof Ljubljanski slovesno vmestil novoimenovanega gosp. kanonika barona Zena Cirheimba.

— **Žensko podružnico sv. Cirila in Metoda** pri S. Petru v Ljubljani je deželna vlada potrdila.

— **Telefon v Ljubljani.** Nekaj Ljubljanskih tvrdk je prosilo pri visokem c. kr. trgovinskem ministerstvu za znižanje stroškov pri nameravani zgradbi telefonske zveze. Trgovska in obrtniška zbornica je prošnjo podpirala. C. kr. poštno in telegrafsko ravnateljstvo v Trstu pa ji po naročilu c. kr. trgovskega ministerstva sedaj naznanja, da tako znižanje ni mogoče. Dalje tudi naznanja ravnateljstvo, da je naprava telefona le mogoča, ako se oglasi najmanj 30 naročnikov in odda definitivna pristopna izrecila. Trgovska in obrtniška zbornica torej prav uljudno vabi, da interesovani krogi prav pridno pristopajo in kolkovana pristopna izrecila vložijo pri c. kr. mestnem poštnem uradu v Ljubljani, kateri je pripravljen tudi sicer dajati vsakojaka pojasnila v tem oziru. Tudi c. kr. inženjer Ivan Scarpa v Ljubljani postreže z pojasnili, vsakemu ki se interesuje za napominano napravo.

— **Domače delo.** Kiparja gg. Andrej Rovšek in Valentin Ambrožič sta te dni dovršila devet kamenitih kipov za novi oltar v Blokah, katerega je izdelal po načrtu g. Miroslava Tomca iz Št. Vida gospod Alojzij Vodnik v Ljubljani.